Abikaasade varasuhe

Prantsusmaa

1 Kas liikmesriigis on kehtestatud seadusjärgne abikaasade varasuhe? Mida see endast kujutab?

Abieluvararežiim on õigusnormide kogum, millega reguleeritakse abikaasade ja kolmandate isikute vahelisi varalisi suhteid. Selles sätestatakse abikaasade suhtes kohaldatavad volituste ja vara omandiõigusega seotud normid abielusuhte ajal või selle lõppedes surma või abielulahutuse korral.

Kui abikaasad ei ole abielulepingu alusel abieluvararežiimis kokku leppinud, kehtib nende suhtes seadusjärgne varaühisus (*communauté réduite aux acquêts*), mis on sätestatud tsiviilseadustiku (*Code civil*) artiklis 1401 jj.

Seadusjärgse varaühisuse puhul eristatakse kolme varakogumit: kummagi abikaasa eraldi vara ja abikaasade ühisomandis olev vara.

Kogu vara, mis kuulus abikaasadele enne abielu, ja vara, mis on omandatud abielu ajal pärandi, kinke või annakuna (tsiviilseadustiku artikkel 1405), jääb lahusvaraks. Tsiviilseadustiku artiklis 1404 määratletud teatavat isiklikku vara, nagu riided, hüvitis kehavigastuse või mittevaralise kahju eest jne, loetakse samuti lahusvaraks. Kõrvalvarana (*biens acquis à titre d'accessoires*) või eraldi vara vastu omandatud vara on samuti lahusvara (tsiviilseadustiku artiklid 1406 ja 1407).

Ühisvara koosneb seevastu varast, mille abikaasad on abielu ajal koos või eraldi omandanud, sealhulgas nende sissetulekud ja palk. Tsiviilseadustiku artiklis 1402 viidatakse ühisvara eeldusele, mis võimaldab liigitada mis tahes vara, mida ei saa näidata lahusvarana, abielu kestel soetatud ühisvaraks.

Põhimõtteliselt on mõlemal abikaasal õigus ise ühist vara valitseda või käsutada (tsiviilseadustiku artikkel 1421). Olulisteks toiminguteks, näiteks vara tasuta võõrandamiseks, kinnisasja, ettevõtte vara või mittekaubeldavate osakutega seotud asjaõiguste üleandmiseks ja nende koormamiseks asjaõigustega jne, on siiski vajalik mõlema abikaasa nõusolek (tsiviilseadustiku artiklid 1422 ja 1424).

2 Kuidas saavad abikaasad oma varasuhet korraldada? Millised ametlikud nõuded sellisel juhul kehtivad?

Materiaalõigusnormide osas ei kehti abieluvaralepingule põhimõtteliselt mingeid piiranguid. Tsiviilseadustiku artiklis 1387 sätestatakse, et „seadusega reguleeritakse abielusuhet varaga seotud osas üksnes siis, kui abikaasadel puuduvad erikokkulepped, mida nad võivad sõlmida oma äranägemise järgi, tingimusel et need ei ole vastuolus heade kommetega ega järgmiste sätetega".

Seetõttu võivad abikaasad oma abieluvararežiimi suhtes teha ise otsuse, tingimusel et see vastab tsiviilseadustiku artiklis 212 ja sellele järgnevates artiklites sätestatud kohustuslikule esmasele režiimile.

Tsiviilseadustikus kirjeldatakse mitut võimalikku lepingulist režiimi: lepinguline varaühisus (nagu tsiviilseadustiku artiklis 1526 määratletud üldine varaühisus), varalahusus (tsiviilseadustiku artikkel 1536 jj) või juurdekasvuühisus (seadustiku artikkel 1569 jj).

Mis puudutab abieluvaralepingu vorminõudeid, siis tuleb leping sõlmida notari juures enne abielu sõlmimist, vastasel juhul on see tühine (tsiviilseadustiku artiklid 1394 ja 1395). Abieluvaralepingut võib muuta notariaalaktiga samasuguses korras vastavalt tsiviilseadustiku artiklis 1397 sätestatud tingimustele.

Alates 23. märtsi 2019. aasta seaduse nr 2019–222 (programmitöö kohta aastateks 2018–2022 ja kohtusüsteemi reformi kohta) (*loi no 2019-222 du 23 mars 2019 de programmation 20182022 et de réforme pour la justice*) jõustumisest on nüüd võimalik muuta abieluvararežiimi, ootamata kaheaastase perioodi möödumist, ja kehtiva režiimi muutmise kohtulik kinnitamine ei ole enam põhimõtteliselt vajalik (välja arvatud juhul, kui võlausaldajatel või täiskasvanud lastel on selle kohta vastuväiteid).

3 Kas varasuhte korraldamise vabadusel on ka piiranguid?

Abieluvaralepingute sõlmimise vabaduse põhimõte on piiratud esmase abieluvararežiimi imperatiivsete sätetega, mida kohaldatakse eranditult kõigi lepingurežiimide suhtes.

Need on sätestatud tsiviilseadustiku artiklis 212 jj ning sisaldavad eeskätt perekonna eluaset kaitsvaid sätteid (artikli 215 kolmas lõik), perekonna vajaduste rahuldamiseks tehtud tehingu kulude hüvitamisele kohaldatavaid norme (artikkel 214) ja solidaarset vastutust perekonna vajaduste rahuldamiseks tehtud tehingust tulenevate võlgade eest (artikkel 220).

4 Millised on abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed abikaasade varasuhtele?

Abielulahutuse, kooselu lõpetamise või abielu kehtetuks tunnistamise korral abieluvararežiim lõpetatakse ja likvideeritakse.

Abieluvararežiimi lõpetamine toimub notari juures ning selle käigus määratakse kindlaks ja hinnatakse kummagi abikaasa vara ja võlad.

Notari kasutamine ei ole aga kohustuslik, kui jagatavat kinnisvara ei ole.

Varaühisuse lõpetamise põhjused on esitatud tsiviilseadustiku artiklis 1441: ühe abikaasa surm, ühe abikaasa oletatav surm, lahutus, kooselu lõpetamine, varalahusus või abieluvararežiimi muutus.

Mis puudutab lahutuse jõustumise kuupäeva, siis lahutatakse abielu vastastikusel kokkuleppel kuupäeval, mil jõustub advokaatide allkirjastatud eraõigusliku aktiga sõlmitud abielulahutusleping. Kohtu kaudu lahutuse taotlemise korral on see aga kuupäev, mil lahutusotsus muutub lõplikuks.

5 Kuidas mõjutab abikaasade varasuhet ühe abikaasa surm?

Ühe abikaasa surm toob kaasa abieluvararežiimi lõppemise. See lõpetatakse surmapäeval, seda nii seoses abikaasadevaheliste suhetega kui ka suhetega kolmandate isikutega. Abikaasade puhul, kelle suhtes kohaldatakse seadusjärgset varaühisust, nähakse tsiviilseadustiku artikliga 1441 ette, et ühisus lõpeb ühe abikaasa surmaga.

Seega on abielus oleva inimese surma korral vajalik teha kahekordne lõpetamine: esmalt abieluvararežiimi lõpetamine ja seejärel pärandvara jagamine.

Vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 763 nähakse ette, et kui üleelanud abikaasa kasutas oma peamise elukohana mõlemale abikaasale kuulunud või täielikult pärandvarasse kuuluvat vara, on tal õigus vara aasta aega tasuta kasutada. Tegemist on abielust tuleneva tagajärjega.

6 Milline ametiasutus on pädev tegema otsuseid abikaasade varasuhtega seotud asjades?

Abieluvararežiimi asjus on otsuste tegemise pädevus perekonnaasjade kohtunikul (*juge aux affaires familiales*) (12. mai 2009. aasta seadus nr 2009-506 seaduse lihtsustamise kohta (*loi n° 2009-506 du 12 mai 2009 sur la simplification du droit*); 17. detsembri 2009. aasta dekreet nr 2009-1591 abieluvararežiimi ja ühisomandit käsitlevate asjade arutamise kohta perekonnaasjade kohtus (*décret n° 2009-1591 du 17 décembre 2009 relatif à la procédure devant le juge aux affaires familiales en matière de régimes matrimoniaux et d'indivisions*); 16. juuni 2010. aasta ringkiri CIV/10/10 perekonnaasjade kohtuniku volituste kohta seoses režiimi lõpetamisega (*circulaire CIV/10/10 du 16 juin 2010 sur les compétences du juge aux affaires familiales en matière de liquidation*)).

Kui abielu lahutatakse poolte kokkuleppel ja kohtuväliselt, koostatakse selle kohta abikaasade vaheline eraõiguslik kokkulepe, millele kirjutavad alla advokaadid ja mille originaal esitatakse notarile (tsiviilseadustiku artikkel 229-1). Abielu lahutamise korral poolte kokkuleppel tuleb abieluvararežiim lahutuse ajal lõpetada. Leping peab sisaldama abieluvararežiimi tõendavat kokkulepet, mis tuleb notariaalselt tõestada, kui lõpetamine on seotud kinnistusraamatusse kantava varaga, eelkõige kinnisvaraga (tsiviilseadustiku artikkel 229-3). Sel juhul kaasatakse menetlusse kaks advokaati ja notar.
Notarit tuleb abieluvararežiimi lõpetamiseks kasutada üldreeglina juhul, kui lõpetamine on seotud vähemalt ühe kinnistusraamatusse kantava varaga.
Kohtus otsustatakse ainult vaieldavad juhtumid või juhtumid, mille puhul kokkulepet ei saavutatud.

7 Millised on abikaasade varasuhtest tulenevad tagajärjed abikaasa ja kolmanda isiku vahelistele õigussuhetele?

Abikaasade ja kolmandate isikute suhteid reguleeritakse tsiviilseadustiku artikliga 220, mis on esmase režiimi säte, mida kohaldatakse sõltumata abikaasade abieluvararežiimist. Artiklis kehtestatakse abikaasade perekonna vajaduste rahuldamiseks tehtud tehingutest tulenevate võlgade eest solidaarse vastutuse põhimõte: „Mõlemal abikaasal on õigus sõlmida üksi leibkonna ülalpidamise või laste harimise lepinguid. Abikaasa on solidaarselt vastutav teise abikaasa tekitatud mis tahes võlgade eest. Solidaarset vastutust ei kohaldata siiski kulude suhtes, mis on leibkonna elustiili, tehingu kasulikkust või tarbetust või lepingupartneri hea- või pahausklikkust arvestades ilmselgelt liiga suured. Samuti ei kohaldata seda juhul, kui sellised võlad ei tekkinud mõlema abikaasa nõusolekul järelmaksu või laenu saamiseks, välja arvatud juhul, kui need on mõeldud igapäevasteks vajadusteks vajalike väikeste summade ja mitme laenu korral nende summade kogusumma jaoks, mis ei ole leibkonna elustiili arvestades ilmselgelt liiga suur.“
Seadusjärgse varaühisuse kohaselt võivad võlausaldajad tsiviilseadustiku artikli 1413 alusel põhimõtteliselt nõuda selliste võlgade tasumist, mille eest paar vastutab ühisvaraga.
Abikaasa võlausaldajad võivad teise abikaasa sissetulekud ja palga arestida ainult juhul, kui võlg on tekkinud seoses leibkonna ülalpidamise või laste haridusega, vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 220 (tsiviilseadustiku artikkel 1414).
Ühisvaraga ei vastutata ka juhul, kui üks abikaasadest võtab tagatise või laenu üksi. Selliste kohustuste eest vastutab ainult lepingu sõlminud abikaasa oma lahusvara ja sissetulekuga, välja arvatud juhul, kui teine abikaasa on andnud selleks sõnaselge nõusoleku (tsiviilseadustiku artikkel 1415).

8 Palun kirjeldage lühidalt oma riigis kohaldatavat abieluvara jagamise või realiseerimise menetlust

Abieluvararežiimi lõpetamisel tuleb kindlaks teha eri varakogumid (lahus- ja ühisvara, abikaasade vahelised hüvitised ja võlad, varad ja kohustused). Kui on kogumeid, mida tuleb jagada, tuleb seda teha, et jaotada omand ja vara abikaasade vahel.
Abielu kestel soetatud vara ühisuse korral kehtib põhimõte, et ühisvara jagatakse abikaasade vahel võrdselt. Pooled võivad aga olla oma abielulepingus kokku leppinud erinevas, ebavõrdses jaotuses.
Ühisvara võib jagada poolte kokkuleppel või kohtute kaudu. Poolte kokkuleppe korral sõlmitakse abikaasade vahel jagamisleping. Kui tegemist on kinnistusraamatusse kantava varaga, koostatakse see notariaalakti vormis. Kui pooled ei suuda abieluvararežiimi lõpetamises või vara jagamises kokkuleppele jõuda, jagatakse vara kohtu kaudu. Kohtunik otsustab ühisomandi säilitamise või ainuõiguse saamise taotluste üle (tsiviilseadustiku artikkel 831).
Olenemata sellest, kas vara jagamine toimub poolte kokkuleppel või kohtu kaudu, lõpeb protsess sellega, et vara jagatakse osadeks vastavalt võrdsel väärtusel põhinevale võrdse jaotuse põhimõttele. Nii saab kumbki pool jagatavast varast osa, mille väärtus vastab tema õigustele jagatavas kaasomandis. Kui varakogumi koosseis on selline, et võrdse väärtusega osade moodustamine ei ole võimalik, hüvitatakse ebavõrdsus rahalise juurdemaksuga. Teatavat vara võidakse ka lugeda ainult ühe kindla poole osaks.
Vara jagamisel on deklaratiivne mõju; teisisõnu loetakse juriidilise fiktsiooni kohaselt, et kumbki abikaasa on alati omanud nende osasse kuuluvat vara ja mitte kunagi omanud muud jagamisele kuuluvat vara.

9 Milline on kinnisvara registreerimise menetlus ning milliseid dokumente või teavet harilikult kinnisvara registreerimiseks nõutakse?

Kui tegu on kinnistusraamatusse kantava vara (teisisõnu kinnisvara) jagamisega poolte kokkuleppel, peab abieluvararežiimi lõpetamise ja vara jagamise akt olema notariaalselt tõestatud.
Tsiviilseadustiku artiklis 710-1 sätestatakse, et „kinnistusraamatusse kantava varaga seotud vorminõudeid silmas pidades peab iga toiming või õigus põhinema Prantsusmaal tegutseva notari tõestatud notariaalsel aktil, kohtulahendil või haldusorgani ametlikul dokumendil“.
Sel juhul peavad abikaasad tasuma esmalt 2,5% lõivu, mis arvutatakse jagatud vara netoväärtuse alusel, ning lisaks notarikulud ja -tasud.

Viimati uuendatud: 09/03/2022

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.